

Nieuwsbrief Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee

Welkom!

Deze nieuwsbrief is voor de deelnemers aan de Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee en bedoeld om elkaar te informeren over de voortgang van projecten en over nieuwe initiatieven. Ontwikkelingen die er voor gaan zorgen dat het droombeeld voor de ontwikkeling van de Erfgoedlijn ook daadwerkelijk vorm en inhoud gaat krijgen.

1 april-grap Menheerse Werf

Bent u er ook ingetrapt? Het nieuwsbericht dat er resten van een vikingschip waren gevonden bij werkzaamheden op de Menheerse Werf werd op 1 april, om exact 1 minuut na middernacht, door het ANP gepubliceerd en massaal overgenomen. Het bericht werd verspreid door de Stichting Behoud Scheepstimmerwerf Middelharnis. In werkelijkheid zijn de gevonden scheepsdelen waarschijnlijk resten van een houten beugsloep. De resten van de beugsloep liggen momenteel op de Menheerse Werf opgeslagen tot ze nader geconserveerd en onderzocht worden. Tijdens de Menheerse Havendag op 5 en 6 juni a.s. worden de eeuwenoude stukken hout voor de beoogde 25.000 bezoekers op de werf tentoongesteld. De organisatie is ook écht bezig om een Vikingdrakkar naar Middelharnis te halen voor het evenement. Meer informatie is te vinden op <http://www.menheersewerf.nl>.

Startsein restauratie Ceres

De komende tijd wordt de oude cichoreidrogerij Ceres in Ouddorp wind- en waterdicht gemaakt en geconsolideerd. Ook start de restauratie en herbestemming van het pakhuis van Ceres. Een mooi moment dat vrijdag 13 maart jl. gevierd werd door gedeputeerde Han Weber en wethouder Piet Koningswoud het bouwbord te laten onthullen.

De cichoreifabriek, nu een rijksmonument, is rond 1902 gebouwd en is de laatste in zijn soort op Goeree-Overflakkee. De drogerij werd opgericht door een coöperatie van een twintigtal boeren. Cichorei, familie van witlof en andijvie, is een plant met blauwe bloemen. Van de wortel van de plant werd tot de jaren '50 van de twintigste eeuw een koffiesurrogaat gemaakt. Wie geen echte koffie kon betalen - of als er in tijden van schaarste geen echte koffie te krijgen was - dronk 'peekoffie'. 'Pee' is een oud woord voor wortel. Voordat er 'koffie' van werd gemaakt moest de cichorei eerst worden gedroogd en dat gebeurde in de cichoreidrogerij.

Ceres behield zijn oorspronkelijke functie tot halverwege de jaren vijftig van de twintigste eeuw. In 1963 werd er een gladiolendrogerij in gevestigd. Wat de nieuwe functie van de drogerij en de fabriek wordt, is nog niet bekend. Eigenaar BPD (voorheen Bouwfonds) en BOEi, een stichting die zich bezighoudt met restaureren en herbestemmen van onder meer industrieel erfgoed en die het proces voor BPD begeleidt, zien kansen voor appartementen, inspirerende werkplekken en een horecagelegenheid. Hoe dan ook, wie hier straks woont, werkt of de plek bezoekt, kan genieten van een bijzonder object met een prachtige industriële uitstraling.

Gedeputeerde Han Weber (midden) en wethouder Piet Koningswoud van de gemeente Goeree-Overflakkee (rechts) onthulden het bouwbord en gaven daarmee het symbolische startsein voor de herbestemming. Links René Schepers van BPD Ontwikkeling B.V.

Nieuw elan voor de oude zeehaven van Stellendam

Bijna onzichtbaar en verborgen achter de grote zeedijk en het afgesloten Zuiderdiep ligt de oude zeehaven van Stellendam. Vóór de watersnoodramp was dit de thuishaven van een flinke vloot vissersschepen, nu herinneren alleen basalten havenhoofden, afgebrokkelde meerpalen en oude kades nog aan het maritieme verleden. Binnen de ambitie om de afgesloten havenkanalen van het eiland bevaarbaar te maken voor duurzaam voortbewogen recreatievaartuigen (spier-, wind- en stroomkracht), vormt de Oude Haven van Stellendam een prachtige kans om een hoofdrol te spelen als landmark en historische toplocatie.

Met de steun vanuit de Erfgoedlijn kan de stichting Cultuur & Recreatie Zuid-Holland deze plek weer beleefbaar maken. Het project richt zich op de oude havenhoofden, op de havenkade en op het grastalud aan de basis van de haven, waar al een kunstwerk in de vorm van een tafel staat. De elementen van het project zijn:

- Bestrating in de vorm van een kompasroos om het kunstwerk heen (betere toegankelijkheid en een duidelijk signaal van het historisch belang van de haven).
- Vier grote picknickplaatsen met informatieborden op de windstreken van de kompasroos. Op de tafelbladen komt cultuurhistorische informatie over de havenkanalen.
- Een vergelijkbare informatieve picknickplek met informatiebord op het westelijk havenhoofd (een veelgebruikte wandelroute).
- Een opvallende informatietoren, een zogenaamde *SignPost*, op een plek langs de doorgaande weg nabij de haven.

Deze SignPost is een landmark van 6 meter hoog, 3 x 3 meter breed, voorzien van slijtvaste informatiedoeken met daarop cultuurhistorische informatie. Op de hoeken van de SignPost staan korte vlaggenmasten met wimpels.

Met dit project wordt het verhaal van deze plek beleefbaar en wordt een ruimtelijke relatie gelegd met het eiland en de havenkanalenstructuur. Door de vormgeving en verrassende elementen (Kompasroos, SignPost) krijgt het gebied een upgrade die aansluit op de acties binnen het project Duurzame Beleving Havenkanalen, waarin de gemeente Goeree-Overflakkee onder andere de inrichting van de haven gaat vernieuwen. Realisatie staat gepland voor de zomer van 2015, de stichting is nog op zoek naar bijzondere verhalen over de oude haven van Stellendam.

Educatief materiaal havenkanalen online

Het educatieve materiaal van het onderwijsprogramma 'Van binnen naar buiten', dat in het kader van de Erfgoedlijn is ontwikkeld over de havenkanalen van Goeree-Overflakkee staat online. Er zijn opdrachten voor zowel het basis- als het voortgezet onderwijs. Bekijk het materiaal op de website www.geschiedenisvanzuidholland.nl. (Onder 'Goeree-Overflakkee' en vervolgens 'Educatie')

Erfgoedkaart Goeree-Overflakkee

Een van de lopende projecten voor 2015 is de Erfgoedkaart Goeree-Overflakkee. Het doel van dit project is het realiseren van een informatieve kaart van het hele eiland, waarop alle landschappelijke elementen zichtbaar zijn die te maken hebben met de thema's van de erfgoedlijn. Dat wil zeggen: strijd tegen en leven met het water en erfgoed dat verbonden is met de eilandeconomie. Denk aan de havenkanalen, bedijkingsgeschiedenis, plekken die te maken hebben met doorbraken en overstromingen, sluizen, gemalen en (voormalige) havens. Ook militaire verdedigingswerken en sporen van de RTM worden beschreven. Ook zullen bestaande fiets- en wandelroutes in de kaart worden geïntegreerd. Met de kaart willen we het landschap en erfgoed van Goeree-Overflakkee beter beleefbaar maken voor een breed publiek.

Momenteel wordt hard gewerkt om de kaart vóór het zomerseizoen gereed te krijgen, het streven is eind juni. Aan de kaart wordt gewerkt door Jan Both van het Streekarchief en tekstschrijver Kees van Rixoord. Zij zorgen voor de inhoud en benaderen personen en instellingen op het eiland voor het aanleveren van foto's en het controleren van bijvoorbeeld adresgegevens. Namens het Erfgoedhuis Zuid-Holland is Ad van der Zee verantwoordelijk voor de productie. We houden u op de hoogte!

Stroom ideeën voor poort en visserijmonument Menheerse Werf

De Stichting Behoud Scheepstimmerwerf Middelharnis zocht hulp van kunstenaars op het eiland bij het ontwerpen en realiseren van een symbolische toegangspoort tot de Menheerse Werf en het bedenken van een passende invulling voor een monument voor op zee gebleven vissers van het eiland. Dat hebben ze geweten: in totaal kwamen 9 inzendingen van 11 kunstenaars binnen. De zoektocht naar ideeën wordt begeleid door Mirjam Bentvelzer van Vereniging KunstPlus en de inhoudelijke kant komt voort uit jarenlang historisch spit- en zoekwerk van Rinus van Dam en Marlies Jongejan. Zij wisten meer dan 220 namen van verdronken Menheerse vissers te achterhalen en deze lijst vormt de basis voor het monument.

Achtergrond

De Menheerse Werf wordt een cultuurhistorische attractie waar bezoekers een ijzerwerf van rond 1900 kunnen beleven. Met gerestaureerde panden, de beugsloep MD10 Johanna Hendrika op de helling en diverse tentoonstellingen en evenementen voor toeristen en recreanten. Het is nadrukkelijk géén museum, maar een werkende historische werf waar het tevens goed toeven is.

Poort Menheerse Werf

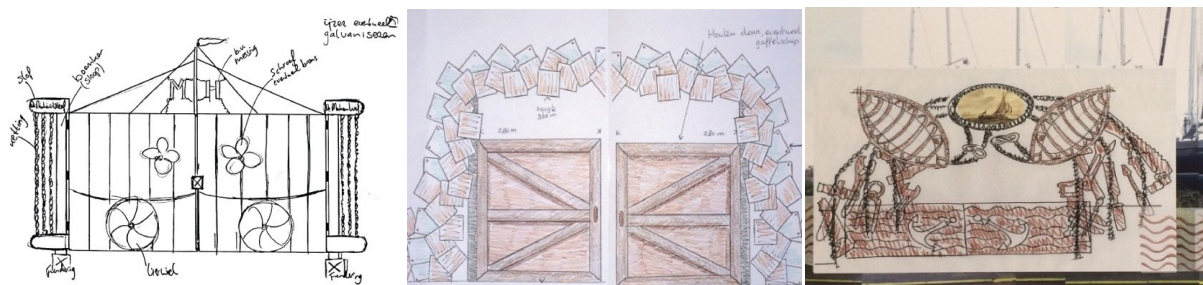
De huidige toegang tot de werf vanuit de Spuistraat sluit niet aan bij de historische uitstraling en het thema. Omdat op deze plek nooit een poort heeft gestaan - er stond een rij woningen in deze bocht - , moest er een nieuwe visie ontwikkeld worden. De stichting wil de poort niet alleen een letterlijke, maar ook een figuurlijke functie geven. Hiervoor is via Vereniging KunstPlus en andere kunstenaars van het eiland, een concept- en ontwerpvrage uitgezet.

Uitgangspunten ontwerp

- Het ontwerp moet symbolen van de maritieme geschiedenis van het eiland (visserij, beugvisserij, handelsvaart, scheepsbouw, reders, zeilvaart) bevatten, maar we staan ook open voor symbolen die erfgoedverbanden op het eiland vertalen (agrarische historie, RTM, bieten, etc.)
- De poort moet vanaf de straat de maritieme historie van deze locatie vertalen en vanaf de werf gezien is het de poort naar de rest van het eiland.
- Materialen: zoveel mogelijk materialen zoals deze rond 1900 op de werf gebruikt werden, zoals ijzer, koper, messing, hout, touw, staalkabel, etc.
- De constructie moet grotendeels op de werf te maken zijn.
- Een combinatie poort en hek heeft de voorkeur, dus met overbruggend deel boven de poort.
- Het hekwerk tussen poort en pakhuis met monument mag meegenomen worden in het ontwerp, dat deel van de omheining moet dan wel heel transparant zijn om het monument zichtbaar te houden vanaf de weg. Het ontwerp mag niet hoger zijn dan de hoogte van de nok van het gesloopte huisje (5,4m). Binnenmaat 6,5m.
- Vandalismebestendig en zo onderhoudsvrij mogelijk.

Richtinggevend

- Niet subtiel, het mag best een duidelijke poort zijn.
- Het mag ook best 'mooi' worden, niet al te abstract.
- Misschien bestaande objecten gebruiken in ontwerp? Scheepsschroef, lierwiel, hooivork, locomotiefwiel met stang?

Enkele van de ontwerpen die zijn binnengekomen

Monument voor op zee gebleven vissers en schippers

Binnen de uitdaging aan de kunstenaars werd ook een vraag opgenomen voor een ontwerp voor een monument voor de Menheerse vissers die op zee zijn gebleven. De basis hiervoor is de oude kopse gevel van het werfpakhuisje, waarin de zijgevel van één van de oude gesloopte vissershuisjes nog duidelijk te herkennen is. Constructief gezien een vreemde situatie, omdat die oude gevel onderdeel uitmaakt van de constructie van de pakhuisgevel. Bij de restauratie zal een keuze gemaakt moeten worden, een interessante uitdaging.

De afgelopen jaren heeft Rinus van Dam, voorzitter van Streekmuseum Goeree-Overflakkee, samen met vrijwilligers, waaronder historicus en oud-Menheersenaar Marlies Jongejan,

onderzoek gedaan naar vergane vissersschepen en verdrongen vissers uit Middelharnis. Het monument mag gebruik maken van deze gegevens. Om dit plan uit te voeren zal de Stichting Behoud Scheepstimmerwerf fondsen gaan werven.

Uitgangspunten Vissersmonument

- Het ontwerp is gebonden aan de kopgevel van het pekelpakhuisje, met name de 'schaduw' van het vissershuisje dat er ooit tegenaan gestaan heeft. Er moet rekening worden gehouden met het leesbaar weergeven van ca. 220 voor- en achternamen, leeftijd, jaar van overlijden en visserskenmerk + scheepsnaam (sommige scheepsnamen krijgen aantekening 'Man en muis' als het schip in haar geheel vergaan is)
- De namen worden in willekeurige volgorde geplaatst, zodat er ruimte is voor een eventuele uitbreiding. Die mogelijkheid moet in het ontwerp opgenomen worden.
- Materiaal: vrij, de uitvoering moet bestendig en goed te onderhouden zijn.
- Het monument mag geen overlast geven voor de buurt, zoals lichtoverlast door bv. projectie.

Richtinggevend

- Suggestie: het koperen gaffelschuitje dat al drie eeuwen op het oude raadhuis staat, zou als beeldmerk kunnen dienen, maar dit is geen beperkende verplichting.
- Het monument mag sober en ingetogen zijn.

De ingezonden concepten worden beoordeeld door een werkgroep bestaande uit lokale historici en het bestuur van de Stichting Behoud Scheepstimmerwerf Middelharnis. Meer weten? Neem contact op met Sjaak van den Akker, info@menheersewerf.nl

Update: "even pas op de plaats"

Niet iedereen blijkt enthousiast over het idee om een monument voor op zee gebleven vissers te realiseren op de Menheerse Werf. De schrijver van het boek 'Het lot van de MD3 Anna', de heer Grasveld, is van mening dat de Menheerse Werf geen geschikte locatie is voor zo'n monument en hij heeft om die reden bezwaar aangetekend tegen dat deel van het project. De initiatiefnemers, Rinus van Dam en de Stichting Behoud Scheepstimmerwerf Middelharnis, hebben in een gesprek met o.a. voorzitter Piet Koningswoud, de initiatiefnemers, de heer Grasveld en een nabestaande van een gebleven visser de bezwaren aangehoord.

De initiatiefnemers blijven van mening dat de locatie zich goed leent voor een monument dat ingetogen en met respect de gebleven vissers gedenkt, ook al heeft de Menheerse Werf een bredere publieke ambitie. Er is een breed draagvlak voor het plan, er zijn mooie voorstellen voor de uitvoering en een belangrijk deel van de financiering is ook rond. Uit respect voor de gevoelens van de nabestaanden die kenbaar hebben gemaakt moeite te hebben met de locatie en vanuit de wens om het project in positiviteit te realiseren, heeft de Stichting besloten de nabestaanden tegemoet te komen. Op het monument komen nu alleen afbeeldingen van schepen die zijn vergaan en niet de namen van de gebleven vissers. Met de heer Grasveld worden de mogelijkheden verkend om iets met de namen van de gebleven vissers te doen.

Communicatietip: Twitter, het digitale café

Twitter is niet een alternatief voor je traditionele communicatie, maar is aanvullend op je andere communicatiekanalen. En het is zeker een middel dat ook jou tot voordeel kan zijn.

Een paar do's & don'ts:

- Twitter gaat twee kanten uit: je kunt niet alleen maar berichtjes de wereld inzenden. Stel dat je in het café alleen maar praat en nooit luistert of niemand een tip geeft, of nooit iemand voorstelt aan iemand anders....dan helpen anderen jou ook niet wanneer jij een groot evenement aan de man wilt brengen!
- Je kunt twitter ook gebruiken om kennis op te doen: Wat speelt er bij andere kleine musea, wat speelt er op mijn eiland, in de agrarische sector, rondom herbestemming? Zoek dan volgers die over die onderwerpen tweets sturen, en zoek naar wat erover wordt gezegd. Dit levert je kennis en informatie op, maar en passant ook nieuwe volgers op twitter.
- Vergeet niet je twitteradres ook op je visitekaartje of bijvoorbeeld in je e-mailhandtekening te zetten!

door Evelien Masselink, pr en communicatie Erfgoedhuis Zuid-Holland

Bericht over Guido Halleen

Een dag na de mooie bijeenkomst van de Erfgoedlijn Goeree Overflakkee op 5 maart is ons erfgoedtafelid Guido Halleen, voorzitter van de St. Cultuur & Recreatie Zuid-Holland, getroffen door een buikslagaderlijke bloeding die hem bijna fataal werd. Door razendsnel handelen van Guido's echtgenote en de hulpverleners is Guido net op tijd in het ziekenhuis opgenomen. Hij heeft daar meer dan drie weken op de intensive care gelegen en hoewel hij het overleefd heeft, zijn de lichamelijke gevolgen zeer ingrijpend en onomkeerbaar. Guido zal moeten leren leven met één been en nierfalen. Het is nog onbekend of en wanneer hij weer aan de erfgoedtafel kan deelnemen. Beterschapswensen en eventuele andere berichten kunnen gestuurd worden aan info@scrzh.nl of per post naar het adres Eendenbrink 33, 2492 PE, Den Haag.

Even voorstellen... René Schepers, BPD Ontwikkeling Regio Zuid-West

René Schepers is senior ontwikkelingsmanager bij BPD Ontwikkeling B.V. in Delft, voorheen Bouwfonds Ontwikkeling B.V. Hij is commercieel verantwoordelijk voor projecten in onder andere Zoetermeer, Lansingerland, de Drechtsteden, de Zuid-Hollandse eilanden en de provincie Zeeland. BPD houdt zich bezig met één van de belangrijkste levensbehoeften: wonen. Met woningen, woonwijken en alle woonwensen

die er leven in de landen waar wij actief zijn: Nederland, Frankrijk en Duitsland. Naar die woonwensen doet BPD uitgebreid onderzoek dat de basis vormt voor wat wij ontwikkelen. Sinds de oprichting in 1946 heeft BPD de bouw van meer dan 300.000 woningen mogelijk gemaakt.

Woonplezier is een van de belangrijkste ingrediënten van ons levensgeluk. Maar dat plezier vraagt meer dan een woning alleen. Het vraagt ook een woonomgeving waarin mensen zich even fijn en veilig voelen als in hun eigen huis. Daarom maakt BPD zich sterk voor het verwezenlijken van “living environments”, woon- en leefomgevingen die zelf ook leven. Waar de bebouwde omgeving en de natuur elkaar op een harmonieuze manier ontmoeten en waar jong en oud met veel plezier kan wonen en samenkomen.

Duurzaamheid staat in ons werk centraal en daarbij wordt niet alleen gedacht aan het verminderen van CO2 uitstoot en lagere energierekeningen. Een geslaagd project moet zelf ook duurzaam zijn. Vrijwel elke leefomgeving overleeft zijn eerste bewoners of gebruikers en zou daarom ook decennia na de oplevering nog aantrekkelijk moeten zijn. Aan ons de taak om verder te denken dan een leven lang is. En dus kijken we in ons werk niet alleen naar de toekomst, maar koesteren we ook wat al bestond, de voormalige koekjesfabriek, de karakteristieke boerderij, de slingerende beek of oude beuk, en voor Ouddorp de Cichoreidrogerij Ceres. Bouwen is voortbouwen vindt BPD, en in een levende omgeving proef je alle tijden.

BPD is betrokken geraakt bij de Erfgoedlijnen doordat zij de locatie Ceres in bezit heeft en al geruime tijd zoekt naar een mogelijkheid voor herbestemming van dit karakteristieke gebouw. In het afgelopen jaar is door intensief contact met de provincie Zuid-Holland de mogelijkheid ontstaan de drogerij te behouden en te zoeken naar een herbestemming die recht doet aan gebouw en omgeving.

De uiteindelijke bestemming wordt natuurlijk in nauw overleg met de gemeente ingevuld. Als eerste staat naast de algehele consolidatie van de fabriek de restauratie van het “pakhuis” op het programma. BPD gaat ook op zoek naar ondernemers voor de herbestemming van het pakhuis. Wij denken daarbij bijvoorbeeld aan daghoreca. Als de voormalige drogerij een recreatieve bijdrage kan leveren, zullen steeds meer mensen de locatie bezoeken en leren waarderen. Dit kan als katalysator werken om in samenwerking met andere ondernemers te komen tot de herbestemming van de drogerij en overige delen van dit complex.

Wij nodigen de deelnemers van de Erfgoedtafel uit hier met ons over mee te denken en mogelijke partijen aan te dragen die hier een, bij de locatie passende, invulling aan kunnen geven. Dit alles met als doel om de Ceres onderdeel te laten worden van een levendige en waardevolle leef- en woonomgeving, die van toegevoegde waarde is voor heel Ouddorp.

Vragen of suggesties? Neem contact op met René Schepers, r.schepers@bpd.nl

Contact

Heeft u vragen of opmerkingen over de Erfgoedlijn? Neem contact op met Patty van der Kleij, projectleider Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee, E p.vander.kleij@pzh.nl of T 070-441 83 31.

Colofon

Coördinatie en redactie: Marloes Wellenberg, Erfgoedhuis Zuid-Holland

Eindredactie: Patty van der Kleij, Provincie Zuid-Holland

Met dank aan: Coerd de Heer, Evelien Masselink, René Schepers, Ad van der Zee

April 2015